

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СТРУЧНИ ЛИСТ ЗА СВЕ ПОЛИЦИЈСКЕ РАДЊЕ

ЛАЗАР С. КАРАМАРКОВИЋ

ИНСПЕКТОР I. КЛАСЕ МИН. УНУТРАШЊИХ ДЕЛА.

Рођен у Трстенику 1848 године свршио је правни факултет на нашој Великој Школи 1870. Исте године ступио је у државну службу као практикант Министарства, затим 1871 год. постављен за суплента полугимназије неготинске, 1872 за суплента смедеревске реалке, 1873 год. премештен у Београд, а 1874 год. унапређен за професора зајечарске реалке, где је био и заступник директора. Године 1875 премештен је у Пожаревац, 1877 у Београд а 1881 поднео је оставку на државну службу.

Од 1881 па до 1888 бавио се нашом домаћом индустријом и економијом.

1888 године враћен у службу и постављен за начелника округа крајинског, а у 1889 стављен је био у пензију.

Од 1889 до 1895 бавио се опет економијом и млинарством, за које време подигао је врло лепо угледно имање у месту звано „Летњиковац“ код Пожаревца. Ово имање било је везано са Пожаревцем првим телефоном у Србији 1884 год., а 1895 године добило је имање модерно електрично осветљење.

1895 год. враћен је поново у службу и постављен за начелника окр. подунавског где је био до 1898, а те године стављен у пензију.

Ове 1900 год. 14 јула враћен опет и постављен за инспектора мин. унутрашњих дела са истом платом, где је 11. септембра унапређен на I класу.

За време ратова био је интендантски чиновник у сва три рата, када је одликован медаљом за ревносну службу. У 1896 години показао се врло енергичан при гоњењу ајдука, када је истребљено 6 ајдука у округу подунавском, за шта је и одликован таковским крстом III степена.

У 1897 год. са особитом енергијом старао се за спасавање пострадалих села од поплаве у окр. подунавском, а нарочито својски се старао за исхрану оскудних породица, као и о спасавању од даље поплаве извесних великих општина: сараорачке, лозовичке, дугавачке и осипаоничке, на коме раду је лично учествовао и која утврђења и сада постоје.

У погледу старања за помоћ страдалих од поплаве, г. Карамарковић је своју бригу пренео и на своју одличну и племениту супругу, која је у 1897. и 1898. год. неуморно прикупљала прилоге и лично сиротињи потопљених села издавала помоћ у новцу и оделу.

Г. Карамарковић је за време, док је био у оставци, био и народни посланик.

За време оставке и пензије, трудом својим осигурао је приличан доходак, те је тиме постао независан чиновник. У друштву и међу пријатељима познат је г. Карамарковић као добар и предусретљив човек, а у служби као строг али правичан.

САСЛУШАВАЊЕ

Упуства за истражнике.

1. У опште.

Саслушавању је циљ, да судију тако обавести о делу, као да је сам био на лицу места и својим се рођеним очима и ушима уверио како је оно текло. Кад се саслушавају сведоци очевидци, они морају казати шта су видели и чули тако, да судија дозна о ствари толико, као да је сам све видео и чуо; кад се саслушавају сведоци, чијим исказима треба да се прибави посредан доказ, они морају ток догађаја тако испричати, да они спојени толико утичу на судију, као да је он сам то дело доживео; кад се саслушава окривљени, који дело признаје, он на судију утиче онако као сведок очевидац; кад се саслушава окривљени, који одриче, његови искази допуњују оно, што је докучено другим доказним средствима и на послетку кад се саслушава стручњак, постиже се да судија не само што стање ствари посматра сопственим чулима, већ што га може посматрати и знањем стручњака. Укратко, резултат свих саслушавања мора бити, као да је судија ствар посматрао сопственим, стручњачким чулима. Испадне ли за руком, да се постигне тај резултат, истрага је онда свршена; не испадне ли то за руком, онда значи да или се није могло набавити довољно доказног материјала, или се могло набавити, па судија није умео да га нађе; у том случају или истрага није готова, и оно што не достаје може се још накнадно прибавити, или је промашена, и онда више нема могућности, да се погрешка поправи. Прво је доказ невештине, а друго лакоумности истражника. — За једног истражника може се казати да је добар тек онда, кад он оне истраге, у којима „није се могло прибавити довољно материјала“ ограничи на што је могуће мањи број. У који ће се пак ред напред поменутих истражника ставити неко, зависиће од тога, кога и како он саслушава; јер они, које саслушавамо јесу скелет, њени искази су месо и крв истраге; не достаје ли неколико оних, који су потребни да се саслушају, скелет је оскудан и нема чврстине; јесу ли они ту, али је оскудно саслушање, онда има тела, но оно је мртво или слабо и неупотребљиво.

Ко ће у некој парници бити саслушаван као сведок или стручњак, доста пута опредељује се самим током ствари. Пред нама је достава и у њој су именована неколика лица, којима је дотична ствар позната. Та лица позовемо и саслушамо; она и окривљени именују опет друга лица, која се опет саслушају те и она можда опет именују друга лица. Тако то иде дотле, докле сведоци не престану пријављивати нова лица или почну именовати већ саслушаване сведоке. За тим се саслушају потребни стручњаци (вештаци), прибаве се прописни докази — и истрага је, хвала Богу, свршена. Све је уопште ишло само по себи тако лако и природно, једно је произлазило из другог, па кад се још саслушају сва лица, чија се имена спомињу у

парници, онда ствар мора бити потпуна, у истражи не може више бити никакве празнине.

У извесном погледу то може бити истина, и за иследника, који је тако радио, не можемо рећи да је био лабав, непажљив, али га можемо прекорети, да је просто само извршио прописе, да се пустио да га носе околности, као што река носи дрвце, да је попуњавао формуларе, али да није извео истрагу.

Кога овај прекор не вређа, тај нека настави и даље радити по свом старом; али ко се сећа, да се заклео, да врши своју дужност савесно и како најбоље уме, тај ће ствар са свим друкчије узети, и схватити је пре свега као једну систематску целину. Он мора бити на чисто с тиме, да у природном току ствари нема скока, нема ништа необјашњиво, ништа одвојено и да није у вези, и као год што је биће човеково нешто што је постало, развило се и као год што у њему нема празнине, случаја, тако је и са свим оним, што из човека проилази: његов говор, његов рад, његова воља, његова тежња, све је то један брижљиво састављени организам, који живи, постепено се и природно развија, у коме све, што је ту, мора бити ту и никад не сме недостајати. Тако вам је и са сваки радом човековим: ни један није случајан, без везе и необјашњив догађај, он је по природи потребан, органски објашњиви плод природе и културе човекове, припада њему, као год што сваки лист припада дрвету на коме се развија.

Кад је иследнику све ово познато, онда му мора бити и јасно при свакој кажњивој радњи, у којој он има да води истрагу, да људи, који у њој уделују, било то као активни или пасивни, према природној потреби морају бити с њом у вези; и као год што природњак може из сваког организма, па ако га није никад ни видео или ако је припадао давно несталој периоди стварања, да дозна, с којим је другим организмом он постао, живео и пропао, тако мора иследник из дела сам извести, који су људи на њ утицали, које је људе оно задесило и који су око њега били. Иследника никад не треба да руководи случајност и добра воља лица, које прво саслуша, већ систематска конструкција догађаја, оштро и правилно схватање његовог природног развијања. Само се по себи разумје, да се саслушавају људи, који су видели, како је злочинац радио, и то у неколико спада у први део истраге. Али како је ствар постала, зашто се тако десило, шта је био повод и крајња намера, каквих је супротних струја ту било, како су се оне пребродиле, шта се раније догодило и у каквој то вези стоји с последњим догађајем, то се мора конструисати и докучити, ту нема наслањања на случајност или добровољно признавање од стране сведока или окривљеног.

А како да се ради, кад нико није видео, кад нема сведока а услед тога ни крајева од конача? Тада је сва вештина у томе, да се једно ниже на друго, да се хватају крајеви, ако их има, да се позове прво лице, које је било у близини и чуло да се нешто говори, па се оно саслуша и пошто именује друга лица, она се опет саслушавају. Али тако што одводи увек на странпутицу и удаљава нас од циља. У таквим приликама мора се увек добро конструисати и с муком и радом сазидати зграда, спретна и скопчана као какав живи организам, и као год што се зна, како мора изгледати неко дрво, цео неки предео, кад само знамо плод, тако се мора и из дела знати његов ток, његови мотиви и људи, који су у њему уделовали.

Створити прави поглед, управо створити правила, како да се у појединим случајевима ради, то нико не зна, али једно знам ја, а то је, да и у најтежем случају мирно, пажљиво и процењено конструисање тока ствари, какво је морало бити, мора увек и без изузетка одвести бар у круг људи, међу којима има оних, којима је ствар позната; да се њихна имена нађу, то је ствар полиције. Наравно да ће се позвати лица, која именују саслушани сведоци, али ћемо са сваког степена, на који се попнемо, опет конструисати, правити нове комбинације и испитивати раније, не би ли се нашли нови кругови, из којих можемо узети сведоке. Никад и ни по што немојмо ићи колосеком, у који су нас гурнула поједина лица на саслушању намерно или случајно. Поред тога, што је то једино правилно, кад сами конструјемо, још је и занимљив посао, који нас подстиче и освежава за даљи рад.

Како се саслушавање врши прописано је законом и само се по себи разумје, да ће се сваки тога држати.

Али тиме још није све учињено; законодавац може само с неколико речи дати форму, тумачење садржине мора се оставити знању и способности појединца. — А кад се хоће добро да ради треба много знања и способности; ревност и добра воља су главне ствари, природно и брижљиво школовано познавање човека неизоставно је потребно, а бистра, непокварена и свему приступачна памет доста пута једина је помоћ, да се савлада нека тешка ситуација.

Такт, нагон за изналазак правог метода мора бити урођен; ко тога нема, тај не треба да буде иследник па ма имао сто пута све добре особине за иследника, јер ће и при најбољој вољи свуда наседати, никад ништа неће изнаћи, сведока, који има што важно да каже, заплашиће, брбљивца ће подстаћи на даље брбљање, дрска човека ће охрабрити, бојажљивим људма ће још већу бојазан улити и не ће употребити подесан тренутак. И што ономе, који има такта, само по себи испада за руком: индивидуализовање и генерализовање, то је ономе, који га нема, просто ствар немогућности. А иследник, који то није кадар, не може уопште саслушавати, јер сваки човек се битно разликује од другог, сваки се друкчије држи, чује, види и осећа друкчије, сваки друкчије и исказује оно што је видео и осетио, па ипак су они опет сви једнаки и оно што је у појединостима различно у целини је једнако и једноставно; садржина је увек иста, само је форма друкчија, и та разлика биће нам јасна, кад схватимо форму. Ко може да разликује, шта је форма, а шта садржина — тај је онај срећни међу нама.

Како ће се радити у појединим случајевима, изнећу овде из припрема за једно повеће дело у криминалној психологији, наравно у онолико колико је то потребно за ово питање.

(Наставиће се).

НАЗА Борисав Станковић

(НАСТАВАК)

* * *

И тек пошто је прошла ноћ, кад почело да се свањива, дан да пуца, она, по што није могла да се обеси (трипут је пробала) а уплашена даном, звала ме к себи, у затвор. И, плачући, грлећи ми колена, љубећи ми и руке и ноге, поче да ме моли, преклиње, кука: да је не изводим из затвора, не доводим сведоке, не испитујем за њу никога и не суочавам је. Нико да је не види, нико да не зна, да јој сам судим, убијем, мучим, удавим. Како хоћу. И, није ме звала: „Господине, већ: „Синко, синко!“ једнако љубећи ми колена. И све ми казала.

Звала се Наза. Имала само мужа и јединицу кћер, Софку. Били чивчије код газда-Арсе. Он им био дао неколико њива на наполицу и неки кућерак на крају вароши где су становали. Муж јој био увек болешљив, слаб и није био за пољске радове. Тако Наза поред тога што је морала сама те њиве да окопава, ради, морала је још и по вароши, код жена богаташа да трчкара, слуша их, купује им по чаршији. Муж јој ускоро умро. Она није толико ни плакала за њим. Брзо га прежалила, јер, услед његове дуге болести, била се већ навикла на његову смрт. Чак и желела је. Јер јој тад било лакше. Није морала, поред толиког рада, и њега болног да двори и све оно што заради на његово лечење да даје. Остала она сама са ћерком, Софком. И само њу гледала, зазила. Одевала је варошки а не као себе, сељачки. Ако дође нова басма, неке нове шамије, Наза би дан и ноћ радила, трчала, па и на вересију узела би, само да и њена Софка то понесе. И, колико је било среће, плакања, радости, кад је газда видео Софку, па пошто му се допала, узео је к себи да му буде слушкиња. А после ће он да је удочи. И то не за сељака, опет неког свога чивчију, већ за варошанина. И, Наза је тамо, заједно са Софком код газде готово преселила се. Истина није спавала, није могла да се остави кућу, али целог дана била је код газде, служила, помагала трчкарали и једнако била око своје кћери. Није могла да се нагледа ње, јер, Софка, као да је „из воде расла“ тако се била пролепшала, очистила, раскрупнила. Брзо ушла у посао, већ све научила. И

јела да готови, и да намешта собе, чисти, да тка, плете. А лепо се носила. Наза месецима збирала пару по пару ко јој што да, чувала, само да би јој купила лепу басну за минтан, шалваре. И газда, газдарица су је чували. Нарочито газда. Колико је пута дирао, шалио се с њом: како ће за тога и тога да је уда. И то за варошанина а не сељака. Газдарица јој је давала своје хаљине и готово сву кућу оставила на њу, а она само ишла по махали, на седење, по родбини, била увек болешљива, лечила се, ишла по селима код гледерица... Нарочито није имала децу, мушку; а толико грдно имање било. Кућа била велика... Стара, турска, са баштом од шимшира, цвећа, великим лозинкама. Око куће амбари. Чак с друге стране махале биле су неке магале пуне жита, брашна, масла... Зашто је увек било раденика, слугу, и слушкиња чистава чета. Али Софка је била прва међ њима, она им је давала јела, ракије, код ње су били кључеви од целе куће. Чак и продавала је онако ко дође из комшилука. И зато се носила најбоље. Ма да је цео дан радила, ипак је била лепо обучена. Одело: јелек, шалваре, шамија, бошча, све је на њој као прилепљено стајало. Кад крочи, пође, кроз одело избијају облици њена, витка, свежа тела. Требало је видети кад иде, како меко ступа, како јој се угиба танка половина, крше пуна прса и како јој се, к'о млеко, посути руменилом, тресу образи...

И све би лепо било. Сви Софку радо гледају, пазе. Млађи је слушају. Газдарица се с њоме хвали. И сад, откада је добила Софку, откада је видела да има на коме кућу да остави, још више почела да иде по црквингама, селима, бањама како би што пре родила мушко, наследника. А и газда Арса је чува, пазе. Софка му увек намешта постељу. Најбоље му она готови јело и најбоље га свако јутро, на горњем боју, она посипа. Он се с њом, шта више шали, дира је, смеје се, што ретко чини, јер је био увек намргођен. А тако цела кућа, комшидук, слуге чак и „аргати“, и они су је знали, поштовали. И у чаршији, дућаније, који су продавали басму, и они као да су знали, на су, кад шиљу по кућама где има девојака и младих жена, своје нове басме што су добили, и њој, Софки пошљу. Из комшилука девојке, газдачке кћери почеле су код Софке да долазе, да је питају, с њоме да се разговарају, празником да седе на камији... Управо Софка, као да није била Софка, Назина кћи, већ друга, газдина кћи. Зато је Наза била срећна. Сама она није могла да се нагледа ње, и ма да јој била мати почела од ње да се стиди, да је и она слуша, као сви остали по кући. За њу Софкина је реч била заповест. Наза никад није што урадила, купила, док њу није питала. А кад њу Софка пита — не за савет, већ да ће то и то учинити, Наза би понизно одговарала: — „Па ти звањ, чедо! Шта знам? Ништа!“

Чак, Наза, да би Софка од ње што више отскочила, уздигла се, одевала се је тако јадно, просто, сељачки. Никад не понесе „ново“. Све нешто старо, по'абано. А најрадије је волела да носи старе Софкине минтане, јелеке, да то крпи, и носи, носи док и гајтан на њима не иструли а свакоме да их покажује: „Софкино. Носим. Она и онако сваки дан ново прави“. И, да не би Софки руке испуцале, поцрнеле, да се не би упрљала, Наза је место ње прала судове, чистила кујну, дворште и износила ђубре. Све послове тешке од којих се поцрни, упрља, она је то радила, одмењивала је, а Софки остављала да само распрема кућу, чисти и намешта одаје. Она, Наза, није ни улазила у кућу, није се пела у „одаје“. Колико пута, дошла би у трем, и стојећи на прагу гледала би у дрвене степенице, исчуђавала се оним уресима по таваницама, собама, намештају; бленула а није улазила, као да се бојала да кад би она ушла, ступила тамо, да би обесветила. Узалуд је Софка звала да јој покаже одаје, намештај, Наза никад није хтела. Увек се извлачила говорећи:

— „Ао, синко, нисам ја за тамо.“

Није хтела ни да спава ту, код газде, бојећи се да тиме, Софки што не нашкоди. Ма да је и сам газда остављао. Она се увек изговарала:

— „Е, кућа, газдо!“

А та јој кућа, као што рекох, била на крај вароши само од једне собе, покривена црепом. То је било све. На сред собе огњиште. У углу савијена асура и неколико черги у којима је она увече легала, ујутру скупљала их, и пошто каменом подупре врата, излазила би, да се увече тако исто врати. Чак је толико далеко ишла да није ни седела заједно са

Софком, већ увек подаље од ње, у кут, згрчена и жељно, срећно гледајући у Софку. Па и кад недељом или празником, после подне, дођу из комшилука девојке код Софке на седење. Дођу оне. Скупе се. Неће да седе у башти испред куће или испод лозинке, већ иду испод капије, седну тако да могу свакога који улицом прође да виде, а њих нико. Из баште мирише зеленило, тамне се редови шимшира, спрема сунца се бели висока кућа, лозинка пријатно хлади и шушти, а испод капије јака, дебела хладовина. Оне седе. Гаскају. А Софка у среди њих. Најлепше је обучена. Тесан јелек са широким, од срме, ширитима, чиста бела кошуља закопчана испод грла, а на облом јој и белом грлу низа бисера. Закићена цвећем. Бела, румена, са једрим подбрадком и набреклим, пуним плећима и мишицама. Она је највеселија, најразговорнија. За сваког момка који прође нађе она по нешто, друге се кикоћу, гурају око ње, стискају. А Софка их све пригрљава, као штити. Наза не може да издржи а да им се не приближи, али као неким послом донесе им обично воде и гледајући их, а највише своју Софку, вели срећна:

— „Ех деца, деца.“

Обично би се њој тад окренула Софка и у средини њих, девојка, онако угрејана, светла ока и врелих уста, поручила би:

— „Нане, иди горе, у одаје, и на рафу има јабуке. Донеси нам.“

А Наза, осећајући неко задовољство што она не зна тај „горњи бој“, ни те „одаје“, „раф“, „јабуке“, одговорила би:

— „Ао, чедо! Ништа ти ја то не знам. Иди сама!“

И тад, или би се Софка дигла, па вијући се, кидајући уз пут лишће, цвеће, прескачући преко баште, отишла би сама да донесе, или би у тај пар дошао газда Арса из чаршије. Све би се тад дигле, тргле уплашено. Наза би се чак и сакрила. Газда Арса би дошо. А он увек иде озбиљно, широко, са затуреним фесом те му се високо чело, и обло, пуно, обријано лице цакли. Дошо би. Ушо.

— „Седите ли“. Само би их ословио и пошб би упутив се калдром, испод лозинке, кући.

Све би остале тад отишле. А Софка би, протрчавши око газде да изиђе преда њ, намештајући час шамију, час бошчу, шалваре, ишла сва зајапурена, светла, испред њега. И тад би њене нануле тако топло звечале, пуна плећа кршила се, и струк, танка половина тако увијала, угибала, да би он, газда, гледајући је већ се разведрио и ушав у трем куће почео с њом да разговара, шали па и у соби где је она отишла да му простре постељу и тамо се с њом разговарао дуго, дуго...

(Свршиће се).

ЈЕДНА ЛЕГЕНДА О ОДВОЂЕЊУ

Увек кад неки народ задеси каква катастрофа, било земљотрес, поплава, пожар, покољ или иначе каква несрећа од већег обима, одмах постају легенде о чудесним спасавањима и тајанственим одвођењима. Сродници и пријатељи дотичних хватају се за такве извештаје као утопљеник за сламку. Докле год се не нађе леп њиних милих, они се непрестано надају, доста пута надају се годинама. Ко им изнесе пред очи могућност спасења, не само да му верују, већ му отварају и кесу. Колико ли је само њих било испуњено варљивим надама за време ових метежа у Хини. А нарочито кад се ствар тиче младе, лепе жене, ко да се не нада, да је она нашла себи спасиоца.

Такав један роман о одвођењу постао је за последњих метежа на Криту. На дан 24 августа о г. навршило се равно две године како је био онај ужасни покољ у Кандији. Та катастрофа није дошла сасвим неочекивано. Кад су Мухамеданци земљорадници почели бежати из провинције Кандије у варош истога имена, већина имућнијих Хришћана напуштала је то место. Они су понајвише одлазили у Грчку, јер су слутили да неће добра бити. Кандија, која је увек имала веће мухамеданско становништво, бројала је сад у место 25.000 читавих 45.000 становника, и тај прираст састојао се искључиво из пророкових присталица.

Мухамеданци, који су побегли у Кандију, почели су одмах правити изгреде. Они су проваљивали затворене дућане Хриш-

ћана који су побегли, те су тако набављали животне намирнице, за тим су стварали чете, које су нападале на хришћанска села у околини и пљачкали их. У једном месту поубијали су 44 Хришћана заједно са свештеником, кога су жива спалили. Кандијски гувернер, Едем паша, слаб, неспособан човек, није предузимао готово ништа да би одржао ред. Мала енглеска посада такође се уздржавала од сваког посредовања. Она се састојала само из 140 људи, 200 их је било подељено по провинцији. Енглези су у Кандији имали мали логор на варошким бедемима западно од пристаништа, тридесет људи било је у дрвеним баракама на једној пијаци источно од пристаништа.

У Кандији није нико ни зарезивао тако звану „привремену владу“, која се састојала само из конзула и адмирала. Из Цариграда су ревносно ширене по Криту брошуре, које су народ дражиле против те „привремене владе“. У Канеји се није поклањало много пажње том покрету. Али требало је новаца. Пошто „привремена влада“ није имала никаквих прихода, наређено је, да трипроцентна такса, на извозну царину припадне њој. Та такса је дотле употребљавана на плаћање турских чиновника на Криту, због чега је та мера одмах међу мухамеданским становништвом изазвала велико огорчење. Најтеже је ту наредбу било извести у Кандији, где се налазило најмногбројније становништво а није било готово никаквих страних трупа.

Према томе много заслужни енглески генерални консул сер Алфред Билиоти одвезе се у Кандију на адмиралском броду „Кампердовну“. Имали су да се уклоне са своје дужности, али да и даље примају плату, мухамедански чиновници, који купе десетак. Највиши чиновник, који је био Хришћанин, требао је да остане на својој дужности. Али он изјави, да не може предати дужност привременој влади док не добије заповест од својих досадањих претпостављених. Према томе сер Алфред Билиоти отиде у Канеју, где је од грађанског гувернера Исмаил беја после малог противљења израдио ту наредбу. И тако би се све било свршило у најлепшем реду, али руски адмирал Николај Скридлов није хтео ни да чује о каквом компромису. Наредбу привремене владе ваљало је како у Кандији тако и у осталим варошима извршити силом. Скридлов је сазвао адмиралску седницу, у којој је донета одлука какву је он хтео. Аустрија тада није имала више адмирала у критским водама, Енглеска је свог адмирала Хариса опозвала, да би га заменила Ноелом, али овај још није био приспео.

Одмах је телеграфовано потпуковнику Рајду, да с места заузме управу десетка и да ту постави нове хришћанске чиновнике. У 1½ сах. после подне 25 августа 1898 дође потпуковник Рајд у управу десетка, која је у луци. На његову заповест беше торпедска крестарица, која је била усидрена изван малог пристаништа, изаслала један чамац морнара. Матрози беху стали пред управу десетка, а потпуковник Рајд уђе унутра. Ту је требао да буде и енглески вице конзул Лисмак Калокеринос, али тај стари човек слутио је да ће бити несреће. Он је послао само свог сина, који је консулату био придодат као драгоман.

Тек што су Енглези били дошли у надлештво десетка, дојурише Мухамеданци са свију страна и заузеле изазивачко држање. Петнаесторица наоружаних људи беху стали пред енглеску стражу и почели војнике задиркивати. То су били сродници мухамеданских чиновника, који су имали да се смене. Енглези опалише један плотун на нападаче, после чега настаде ужасна узбуна. За тренутак ока било је све наоружано. Једна чета опколила је Енглезе у надлештву десетка, друга Енглезе у логору, да не би својим друговима притекли у помоћ, трећа чета упутила се кроз варош да убија и пљачка. И ова трећа чета беше подељена у три категорије. Једни су били наоружани дугим ножевима и пушкама, други су носили велике вреће, у које су трпали упљачкано добро, а треће одељење носило је велике лимане канте с петролеумом и све одмах предавало пламену.

Најужаснија је била узбуна у близини луке. На капији, која води у луку, налазила се енглеска патрола од 25 људи. Њу нападоше мухамеданци с леђа и том приликом убише и ранише више Енглеза. Права хајка дизала се на сваког Хришћанина, који се случајно затекао на улици. Извесан број Хришћана бежао је кроз једну улицу, која излази на бедеме

северно од пристаништа. Њихни гониоци пуцали су за њима и секли их дугим ножевима. Гоњени су устрчавали на бедеме и скакали одатле с висине од 30 стопа у море, којим су пливајући допирали иза леђа аустријске Лојдове агенције, која је спасена само присуством духа вице конзула Беринде.

С нарочитим бесом гоњена је породица енглеског вице конзула Калокериноса. Он је био урођени Крћанин, јер све државе држале су у Кандији само почасне конзулате. Тај стари човек је одавно слутио несрећу и због тога беше у кућу своје најстарије кћери узео у стан једног Турчина. Више хришћанских породица беше као и он узело Мухамеданце у стан, јер тако су им домови били за Турке неприкосновени. Према томе Калокеринос се сматрао да је сигуран у својој кући.

Чим је вице конзул Калокеринос чуо прве пуцње, послао је једну депешу енглеском генералном конзулу у Хелепу, у којој га је молио за брзу помоћ. Одмах по том јурнуше већ убице у његов дом. Они убише вице конзула, сву његову породицу и слуге, као и бегунце, који су ту били потражили заштите. Ту је било укупно поубијано деветнаест лица. Убице су за тим побацали лешеве у море, а кућу предали пламену. Вође те чете били су баш синови оног старог Турчина, који је ту био у стану. Они су се још хвалили пред оцем својим делом, али он их је проклињао, проклињао их је тако снажно, да су други чули и убилце пријавили власти, те су повешани.

Пре још него код Калокериноса беше једна гомила убица продрла у кућу његове најмлађе удате кћери. Госпођа Скева Цангакис била је највећа лепотица у Кандији. Имала је црне очи, црну коврцаву косу и нежно, ружичасто лице, а при том било јој је тек 19 година. Име Скева скраћено је од Параскева, које је име најомиљеније код Грка. Лепа Скева тек је већ две године била жена, а по кући је батргао као златна јабука мали синчић. Цангакисова породица становала је у једној од највећих кућа у Чаршији. Чаршија је била најотменија улица у Кандији. Она је водила из пристаништа у унутрашњост вароши и због тога је ту било највише дућана.

Кад је букнула буна, Цангакис се баш налазио на улици. Њему испаде за руком, да с г. Бериндом побегне у једну побочну улицу, а одатле обојица уђоше у телеграфско надлештво. У кући лепе Скеве били су свекар и свекрва и три тетке. Породица је још могла да се благовремено сакрије у једну скривену собу у приземном спрату. Убице јурнуше уз степенице и преметнуше све тражећи новаца. Разочарани враћаху се доле. Али по несрећи у тај мах поче плакати мало дете, те разбојници јурнуше на скровиште. Ту се беху сви укућани у гомилу збили, господари и слуге беху у мраку само једна маса. Кад су убице пришле, искочи пред њих одважно госпођа Скева. Држала је у наручју сисанче и преклињала их у име малог невиног дететца, да их поштеде, јер су ту саме женске.

Младост и лепота жене, која је дрхтала, тронуше за тренутак чак и фанатичке убице.

Ми тражимо само људе, одговореше они, женама не чинимо ништа.

Рекавши то завирише у мрачну собу. Тада се диже стари Цангакис из гомиле жена, које су чучале.

Одмах га смлавише ножевима. Али сад се тек беше разбуктала крвожедност тих дивљих људи. Они нађоше још једног једанаестогодишњег дечака, који је у тој кући служио. Тада поче опште убијање. Свекрва, тетке, служавке падоше од убилачких ножева, па чак и лепа млада жена погибе на прагу од врата. Једна служавка паде у самртном страху на земљу, као да је била убијена. Њена сестра тешко рањена паде преко ње, тако да је покри. Али рањеница је још подрхтавала у самртној борби. — Ха, ова још није потпуно мртва, да је млатнемо још малко, да се не мучи! узвикну један убица сажаливши се. Он окину своју пушку на умирућу, која више од себе није давала ни најмањег знака живота. Тане јој беше пробило тело и ранило сестру испод ње.

Рана је била тешка, али девојку је од ужаса обузела несвестица. Кад се пробудила, убице су биле отишле. Она се испуца испод гомиле од лешева и сакри се под једну клупу. Ту осети где је неко повуче за ноге и однесе. Свест јој мркну, и кад је поново дошла к себи, налазила се у конаку. Ту су били доведени многи бегунци.

— Како сте дошли у конак? питао ју је доцније енглески генерални конзул Билиоти на саслушању.

www.unilib.rs Не знам.

— Ко вас је спасао?

— Не знам, био је стереотипни одговор девојке, која је од смртног страха била упрепашћена. Генерални конзул је ипак нашао спасиоца. Био је то турски потпоручник по имену Аббедин Ефендија. Он је био урођени Крићанин и познавао је лепу Скеву. Млада жена била је тога дана у бело обучена, а осем ње тога дана носила је белу хаљину још и спасена служавка. Можда је Аббедин намеравао да спасе лепу Скеву па тек доцније видео своју грешку.

Али одмах за тим пронео се глас, да је Аббедин спасао и госпођу Скеву, па да је крије у свом харему. Убице су кућу запалили пре но што су из ње отишле. Цела Чаршија била је тада пламено море, на обе стране буктеле су куће. Још и сад виде се у тој некад онако отменој улици развалине које се црне од пламена. Кад ветар туда духне доноси мирис спаљених лешева. По зидовима куће Цангакисове изнутра још се виде трагови плавог малераја. Под собом, у којој је био покољ, налазио се житни магацин, који је давао добре хране ватри. И тако је збрисан сваки траг о лепој Скеви. Али кандијски Хришћани у то не верују.

Једини слуга, кога је Калокеринос пред своју смрт послао с телеграмом, тврдио је, да је видео леш младе жене. Слуга више није могао да удари ближим путем поред Лојдове агенције па да дође у телеграф, већ је морао да много обилази, те је тако прошао поред Цангакисове куће. Ту је видео лепу Скеву, где лежи мртва на кућњем прагу. Али тај слуга је био Мухамеданац. Њега је могао Аббедин да подмити или је могао да и сам из фанатизма говори у његову корист. Вест о Скевином спасењу одржавала се упорно.

Крајем новембра 1898 почеше турске трупе да одлазе с Крита, коме су толике несреће задале. Велики турски преносни бродови, као и неколици енглески бродови беху пристали у малој кандијској луци. Тихо се извршивало укрцавање турских трупа, напоследку су у лађе ушли и официри. Једино још харем турских официра били су на обали. Тада приђе енглески генерални конзул сер А. Билиоти, окружен члановима власти. На жељу Цангакисове породице беше он најмио две Гркиње, које су морале да свакој Туркињи дигну вео не би ли нашле лепу Скеву. Тек кад се стекло уверење, да се Скева не налази међу турским женама; допустило се официрима да своје хареме уведу у бродове.

Сад се у Кандији мисли, да је Аббедин можда убио лепу Скеву, пошто је предвиђао да му је немогућно одвести је. Па онда држи се да је лако могућно да су и оне две Гркиње могле бити подмићене, или је Аббедин Скеву негде сакрио, да доцније дође по њу. Тај потпоручник је био премештен у Малу Азију, одакле је доцније дошао у Солун. Чим је приспео у Солун, одмах су одатле донети на Крит чудновати гласови. Кандиоти су причали како су видели лепу Скеву у њеном врту у Солуну. Одмах су ковани најавантуристичнији планови о њеном ослобођењу.

Руски вице конзул у Кандији, Ђорђе Мицотакис, који је имао за жену сестру лепе Скеве, обрати се енглеском генералном конзулу сер А. Билиотију, који је пре годину дана био из Канеје премештен у Солун. Сер Билиоти, који исто тако тачно говори грчки као и турски, стао је ревностно трагати. Сви гласови о лепој Скеви сводили су се на једну индивидуу — по имену Ираклија Терцаки. Ираклија је затражио одмах од Билиотија једну суму новаца унапред за своје информације, после чега је отишао у недођин. Прошлог пролећа отиде вице конзул Мицотакис лично у Солун, да потрага, али не учини ништа као год ни Билиоти. Мицотакис отиде тада у Атину. Докле се он још тамо бавио изиђе 5 маја о. г. у листу „*Οω καιρος*“ („Времена“) чланак, по коме није Аббедин, већ неки други турски официр спасао лепу Скеву. Тај чланак гласи:

„Јунаштво Јована Лианиса

Сви ми сећамо се још оног страховитог покоља у Кандији, коме је као жртва пала породица Лисимака Калокериноса. Он је имао једну лепу осамнаестогодишњу кћер по имену Скеву. Ма да њен леш није нађен, ипак су држани парастоси за покој њене душе. Али Скева Калокеринос није била тада убијена. Један турски потпуковник по имену Мехмед Садакалис, урођени Крићанин, пролазио је у то време поред Скевине

куће. Она га са сузама у очима мољаше, да је спасе и заштити од убица. Скева му је за свој спас нудила 170 фуната, које је код себе имала. Крићанско-турски официр прими новац, али поведе са собом и лепу Скеву Калокеринос. Он је учини својом женом и затвори је у свој харем. Потпуковник је од тада с њом био у разним турским варошима, и напоследку се наставио у Битољу. Тамо се случајно налазило 19 Грка у тамници, међу којима беше 12 Крићана. Један од њих био је Јован Лианис, отац познатог крићанског јунака Јосифа Лианиса, који је у Пиреју убијен. Овај Јован Лианис прича да је Скева Калокеринос жива и здрава. Он се споразумео с њом, да је ослободи из руку крићанско-турског официра и да је врати њеној вери као и њеној отаџбини.

Ускоро за тим, од прилике пре пет месеца, испаде за руком у Битољу затвореним Грцима, да изиђу из тамнице и побегну у Грчку. Јован Лианис мислио је од тада само на спасење Скеве. Он дозвољава, да се она за то време с турским официром преселила у Јањину. С великом муком и смртним опасностима испаде Јовану за руком, да дође у Јањину. Прерушен у Мусулмана, отиде он ка крићанском турском официру, коме се представи као Мухамеданац из Ретима. Официр није ништа сумњао, већ је задржао Јована као слугу у кући. Сад је Лианису било лакно, да се са Скевом споразуме. Једне ноћи, кад је потпуковник одсуствовао по дужности, побегоше обоје из куће. Они дођоше до обале, одакле допреше у Трикалу, а за тим у Воло. Одатле су се једном малом лађом одвезли у Халкиду, одакле су јуче приспели у Пиреј. Скева се сад налази у једном хотелу, где очекује долазак своје породице из Кандије.“

Овај чланак начинио је огромну сензацију. Глас о срећном спасењу лепе Скеве одмах је телеграфски послат у све три главне вароши Крита, у Канеју, Ретимо и Кандију, где је све узрујао. Сви сродници и познаници убијеног конзула Калокериноса били су у узбуђењу, које се сасвим може разумети. Али већ после неколико дана испољи се, да је тај угледни атински лист био жртва једне варалице, који је садржињу тога чланка измислио. Мицотакис пробаће, да тај Јован Лианис није био нико други но Ираклије Терцаки, који је већ у Солуну све вукао за нос. Ираклије утече благовремено од Мицотакиса, али кад је хтео у Пиреју да уђе у лађу, познаше га тамо Крићани и ваљано га испрашише.

И опет се као варљива показала нада на спасење лепе Скеве. Генерални конзул сер А. Билиоти узалудно је трагао преко турских власти за тобожњим потпуковником Садакалисом. Одговорено му је, да у турској војсци нема официра под тим именом. Али турска извешћа нису сасвим поуздана. Међутим Аббедин Ефендија живи и даље мирно у Солуну. Ко зна, да није он ипак спасао лепу Скеву?

ЗЛОЧИН И КАЗНА

РОМАН Ф. М. ДОСТОЈЕВСКОГА

66

— То је друга сплетка! зајауче он. — Ни најмање није тако било! Баш то није тако било! Све је то Катарина Ивановна онда налагала, јер није ништа разумевала! Нити сам се ја и најмање Софији Семјоновној улагивао! Просто напросто, ја сам је обавештавао, савршено некористољубиво учио сам је, просвећивао, старајући се да у ње побудим протест... Мени је само протест и био потребан, а Софија Семјоновна и онако није могла боравити више у стану!

— Него ваљда у комуни?

— Ви се једнако подсмевате, али и напрасно, неуспешно, допустите да вам приметим. Ви ништа не појмите! У комуни таквих улога нема. Комуна се и уређује с тога, да таквих улога не буде. У комуни ће та улога сасвим да измени своју садашњу битност, и што је овде глупо, тамо ће то бити умно; што је овде, при садашњим околностима, неприродно, то ће тамо постати савршено природно. Све зависи од тога, у каквим је околностима, и у каквој средини човек живи. Све зависи од средине, а човек је сам ништа. Са Софијом Семјоновном ја сам и сад лепо, чему вам као доказ може послужити то, што ме она никада није сматрала за свог непријатеља и обељивача. Ја је мамим сад у комуни, али тек на сасвим другим осно-

вима! Шта вам је смешно? Ми хоћемо да оснујемо своју комуну, засебиту, али само на широј основи, него пређе. Ми смо у својим убеђењима пошли даље. Ми више одричемо! Кад би Доброљубов из гроба устао, ја бих се с њиме препирао. А Бјелинског бих већ далеко отерао! Међутим ја настављам да Софију Семјоновну развијам, да је учим. То је дивна, дивна природа!

— Па тако, том се дивном природом и користите, а? Хе-хе!

— Не, не! О, не! Напротив!

— О, чак и напротив! Хе-хе-хе! Шта рекосте!

— Ама, верујте ми! Та, каквих бих разлога имао, молим вас, те да кријем од вас, реците? На против, и мени је самому чудновато: она је према мени некако усиљено, некако бојажљиво чедна и стидљива!

— И, ви, разуме се, поучавате је... хе-хе! доказујете јој да је сва та стидљивост којешта?...

— Баш не! Никако не! О, како ви разумете сурово, чак и — опростите, — глуно реч: развиће, просвећивање! Ништа ви не поимате! О, боже како сте ви још... неразвијени! Ми тражимо слободу жене, а вама једно на уму... Потпуно остављам на страну питање о чедности и женској стидљивости, као о стварима само по себи ништавним, па и предрасудним, ја потпуно, потпуно допуштам њену чедност према мени, — јер је у томе сва њена слобода, све њено право. Разуме се, кад би ми она сама рекла: „хоћу да си мој“, ја би то узео као велики успех, јер ми се девојка веома допада; али сад, сад, бар, већ свакојако, нико и никад према њој није био љубазнији и учтивији него ја, нити с већим штовањем према њеном достојанству... ја чекам и надам се, — и то је све!

— Поклоните јој штогод, биће боље. Кладим се, да ви на то нисте ни помислили.

— Ништа ви то не поимате, рекох ја вама! Оно, одишта, њен је положај такав, али — то је друго питање! Сасвим друго! Ви је просто презирете. Пошто видите факт, који, погрешно, сматрате достојна презирања, ви већ једном човечјем бићу одричете своје хумано гледање на њ. Ви још не знате каква је то природа! Мени је само врло досадно, да она, у последње време, некако је сасвим престала да чита, нити више тражи од мене књига. А пре их је тражила. Јкао ми је и то, што поред све своје енергије и одлучности да протестује — што је она већ и доказала. — она још једнако има некако мало самосталности, тако рећи независности, мало одрицања, те да се потпуно отме од осталих предрасуда и... глупости. И поред тога она изврсно схваћа остала питања. Она је величанствено појмила, па пример, питање о љубљењу руке, то јест, да мушкарац вређа женскиње неједнакошћу кад јој руку љуби. Ми смо то питање претресали, и ја сам одмах њој саопштио. О радничким друштвима у Француској слушала је такође пажљиво. Сад јој разјашњавам питање о слободном улажењу у собу у будућем друштву.

— А шта је опет то?

— Расправљало се у потоње време питање: има ли право члан комуне да улази у собу другоме члану, било мушком, било женском, у свако доба... па, решено је да има...

— А шта ће се, ако је он или она у то време у каквој неизбежној потребитости, хе-хе!

Андрија Семјонович се опет наљути.

— Ви све то! Ви би само о томе да говорите, о тим проклетим „потребитостима!“ завиче он с мржњом. — Фу, ала се љутим и једим, што сам вам онда, излажући систем, пре времена поменуо те проклете потребитости! Нека ђаво носи! То је камен спотицања за све вама сличне, а што је најгоре — узимате на зуб пре него што сазнате у чему је ствар! И тако сте ето, као да сте у праву! Као да се поносите нечим! Фуј! Ја сам неколико пута тврдио, да све то питање новацима је могућно излагати само на послетку, кад је већ уверен у систем, када је већ развијен човек, просвећен и спремљен. И молим вас, реците само, шта ви налазите да је тако постидно и презрено, па макар и у сплакалишту? Ја сам први, ја сам спреман да ишчистим свако сплакалиште, какво год хоћете! Нема ту чак никаквог самопожртвовања! Ту је просто посао, племенит, користан друштву рад, који вреди за сваки други, па и много, огромно више него ли радови каквог Рафајла или Пушкина, јер је кориснији!

— И племенитији, племенитији, хе-хе-хе!

— Шта је то, племенити? Ја такве изразе не разумем односно одредбе човечје делатности. „Племенитије“, „великодушније“, — све је то ништарија, бесмислица, застареле предрасудске речи, које ја одричем! Све што је човечанству *корисно* јесте и племенито. Ја разумем циглу реч: *корисно!* Смејте се колико вам је воља, али то је тако!

Петар се Петровић смејаше веома. Већ је завршио рачунање, па остављаше новце. Уосталом један део тих новаца ипак остаде на столу нечега ради. То „питање о сплакалиштима“ већ је неколико пута поред све своје пуке простоте и низости, било узроком раскида и несугласице између Петра Петровића и његова младог пријатеља. Сва глупост је у томе што се Ардрија Семјонович одишта љутио, а Лужин се тиме забављао, а овом приликом нарочито му се прохтело да пољути Лебезјатњикова.

— Ви сте због ваше јучешње невоље тако зли, и наврзли сте ми се, готови на свађу, на послетку се осмели Лебезјатњиков, који, уопште, и мимо своје „независности“ и свих својих „протеста“ некако није смео да опонира Петру Петровићу, и, уопште, све једнако је према њему гајио некакво, израније, навикнуто поштовање.

— Биће боље да ми кажете, ако ћете, надмено и с досадом прекине му реч Петар Петровић, — можете ли ви... или, боље, јесте ли ви доиста толико познати са мало пре споменутом младом особом, да би је могли сад замолити, да часком дође овамо, у ову собу? Изгледа као да су се они тамо већ сви вратили с гробља... Чујем ход... Требало би ми да се видим с њоме, с том особом.

— А нашто вам то? запита Лебезјатњиков задивљено.

— Тако, треба ми. Данас — сутра ја ћу одавде отићи, па бих желео да јој саопштим... Уосталом, будите ако ћете и овде за време објашњења. То је још и боље. Ви, можда, Бог зна шта помишљате.

— Ја баш ништа не помишљам... Тек само онако сам упитао, и ако ви имате посла, ништа лакше него њу изазвати. Одмах идем. А, будите уверени, ја вам сметати нећу.

Одишта, за пет минута Лебезјатњиков се врати са Соњечком. Она уђе необично зачуђена, и као обично, плашљиво. У сличним случајевима она се вазда плашила, и веома се бојала нових личности и нових познанстава, бојала се и пре, још од детињства, а сад и више... Петар Петровић прими је „пријатно и учтиво“, уосталом с неким осенком неке веселе фамилијарности, која доликује, у осталом, по мишљењу Петра Петровића тако поштено и солидно човеку какав је он, према тако младом и у неком смислу *интересном* бићу, какво је она. Он похита да је „охрабри“ и посади је за сто, према себи. Соња седе, обазе се, погледа на Лебезјатњикова, на новце пред њом на столу, на онда намах на Петра Петровића, и сад не скидаше више с њега очију, као прикована. Лебезјатњиков се као упуту вратима. Петар Петровић устане, знаком рече Соњи да остане, и заустави Лебезјатњикова код врата.

— Тај Раскољников је тамо? Дошао је? упита га шапатом.

— Раскољников? Тамо је. Зашто? Да, тамо је. Тек што је дошао, видео сам... Зашто? (Наставиће се.)

ЧУДНОВАТИ ДОЖИВЉАЈ

скица

Марка Твена

(наставак)

„Не знам, господине команданте. Али и он се непрестано љуба по тврђави; нема ваљда ни једне рупе, ни једног кутка, што он није расмотрио, и свакога часа узима хартију и оловку и нешто шкраба.“

То ме изненади сасвим непријатно. Радо бих се целој овој причи смејао, али није било сада време смејати се и најмањој ствари, што подозрива изгледаше. Дешавале су се свуда око нас, на целом северу, таке ствари, које ме опонишаху, да будем врло опрезан, и да не губим сасвим неповерење. Сетих се, да је дечко с југа — с крајњег југа, из Лујизијане — и под таким околностима, нисам се могао сасвим ослободити мисли,

која ми се наметала. Али непрестано ме је по мало мучио налог, који Рејбурну дадох. Осећах се као отац, који је приморан, да свога сина изложи поруци и увреди. Рекох Рејбурну, да се мирно понаша, да дечка посматра и да гледа да ми добави што год од његовог пискарања, а да овај то не опази. Нарочито му препоручих, да ништа не предузима, што би у дечка пробудило сумњу, да се на њ пази. Нека му допусти његову обичну слободу, али да га у извесном одстојању прати, кад пође у варош.

Прва два дана јављаше ми се Рејбурн неколико пута. Никаква успеха. Дечко пише истину и даље, али је писма пажљиво крио, кад би му се Рејбурн приближио. Ишао је два пута к једној старој, опалој коњушници у вароши, задржавајући се у њој само два три минута, па за тим се опет враћао. Преко ове ствари није се могло равнодушно прећи; изгледала је врло сумњиво. Морао сам сâм себи признати, да сам био узнемирен. Отидем у мој стан, и позовем другог команданта, једног интеллигентног, паметног официра, сина генерала Џемса Ватсона Веба. Он се изненади и узнемири. Доста смо дуго о томе разговарали, и закључисмо, да ствар заслужује да се потајно и ревностно трага за њом. Ја се одлучих да то чиним сам. У два сата после поноћи устанем, дођем до стана музиканата, и опрезно се увучем међу успаване војнике. Не пробудивши никога нађем дечка, дочепам његове хаљине и торбицу и изађем такође опрезно на поље са њима. Кад стигох у стан, нађох тамо Веба, који на мене чекаше, јудан да дозна резултат тога поступка. Отпочесмо одмах претресати хаљине и торбицу. У хаљинама се преварисмо. У торбици нађосмо беле хартије и једну оловку, за тим један перорез и неке ситнице, као што обично дечаци имају при себи. Пуни очекивања почесмо претресати мали штаг на на пренику. Ничега важно! Једва сасвим мала књижица, на чијем првом листу беше написано: »Туђинче, буди добар према моме сину, његове мајке ради.«

Ја погледах Веба — он је брисао сузе и гледаше на мене — ја сам то исто радио. Нико не проговори ни речи. Ја оставих књижу. Веб одмах устаде и оде ћутећи. После неколико тренутака прибрах се и однесох хаљине на своје место, при чему се опет пузећи приближих дечкову кревету. Такво понашање чинило ми се најпогодније за овакве послове. Био сам од свег срца радостан, кад се то једном сврши.

У подне дође ми Рејбурн као обично на рапорт. Ја бејах накриво насађен и рекох му: »Оставите ми на миру с тим будалаштинама. Много се занимамо поступцима једног сиротог дечка, који је невин као јагње.«

Наредник ме зачуђено погледа и рече: »Тако је сасвим; али ви сте ми заповедили, и ја сам дограбио нешто од његовог пискарања.«

»А шта то вреди? Како сте до тога дошли?«

»Ја сам завирио кроз кључаоницу и спазих га да пише. Уверивши се о томе, мало се накашљах, при чему приметих, да он писмо журно изгужва и у ватру баца; том приликом осврте се по соби да види да ко не посматра. За тим седе сасвим мирно и безбрижно, као ма који други. Ја уђох унутра, и како ми беше згодно, послах га да нешто изврши. Он оде не изгледајући ни најмање збуњен. У пећи је тињала ватра од угљена, из које с муком извукох писамце. Као што видите није баш много сагорело.«

Ја погледах на писмо и прочитах ова три реда; за тим послах наредника да зовне Веба. У писму стајаше:

»Терђава Тримбил 8-ог.

Пуковниче! Што се тиче калибра топова, о којима вам писам при крају мог извештаја, био сам у заблуди. Топови су осамнаесто-фунташи; остало је наоружање као што вам писам. Гарнизон је онолико јак, као што сам вас известио, само што се две лаке пешачке чете, које су биле одређене за службу у пољу, сада овде налазе. Докле ће овде остати, нисам се могао извести. Ми смо уверени, да ће боље бити, узевши све у оцену, да се ствар одложи док — «

Овде је стао с писањем, јер се је тада Рејбурн накашљао и писца прекинуо у писању. Сва моја наклоност према дечку, сва моја пажња према њему и сажаљење према његовом бедном стању ишчезоше од један пут пред овим знаком хладнокрвног неваљалства.

Али о томе није сада могло бити речи. Сад је требало радити, енергично радити с непрекидном пажњом. Ја и Веб исцрпно претресасмо овај догађај и посматрасмо га са свију страна. Веб је говорио: »Каква штета, што га је прекинуо у писању. Нешто има да се одложи — шта је то и према коме је било управљено? Можда би се о томе изјаснила ова мала подмукла змија.«

»Да, да,« рекох ја, имамо пред собом важну ствар. Али који су то ови »ми« у писму? Јесу ли то завереници у тврђави или ван ове?

»Ово »ми« беше врло непријатно. У осталом, нисмо се хтели ограничити на погођања, већ ствар практично посматрасмо. Прво одлучисмо да удвојимо страже и да им највећу обазривост препоручимо. За тим смо хтели, да Виклова позовемо, и најстрожијем испиту да подвргнемо. Ипак то нам се убрзо учини незгодно, док имађасмо погоднија средства. Пре свега потребно нам је било, да добијемо што више оваквих писама, и тога ради требало је удесити план. Тада нам паде на један пут на памет једна мисао: Виклов никад није ишао у пошту — да му није за пошту служила она напуштена штала! Позвах једног нашег поверљивог потчињеног, једног младог Немца, Стерна, који у неколико беше рођени детектив, и испричах му догађај с налогом, да се даде на посао. Сат доцније беше нам јављано, да Виклов опет пише — ускоро за тим он заиска допуштење за излазак у варош. Мало га задржасмо, док Стерн одјуре у шталу, и у њој се сакрије. Није дуго прошло а Стерн спази дечка како се у шталу ушуња, пажљиво се осврте, а за тим нешто сакри у љубре. После овога удале се лагано као што је дошао. Стерн дограби сакривени предмет — то је било писмо — и нама га донесе. Писмо није било ни потписано, нити иначе ма чиме означено, и садржаваше понављање оног, што смо већ прочитали, па за тим се настављаше: »Ми мислимо да је најбоље одложити ствар, док не оду оне две чете. Ја држим да су таког мишљења и ова четворица, што се овде налазе; с осталима ми није било могуће ступити у везе, јер то би пало у очи. Ја велм четворица, јер смо двојицу изгубили; ови тек што беху регрутовани и овде намештени, кад их већ послаше на бојно поље. Неизбежно је потребно заменити их другом двојицом. Ова двојица што су отишли беху браћа из Зерти Мајл Поента. Имам нешто особито важно да саопштим, али не смем то учинити овим путем. Морам нешто друго измислити.«

»Мали нитков!« викну Веб, »ко би могао мислити, да је он шпијун? Међу тим оставимо то на страну, и посматрајмо ствар: прво имамо у нашој средини једног шпијуна непријатељског, кога познајемо. Друго, имамо их још тројицу у нашој средини, које не познајемо. Треће ови су се шпијуни на најпростији и најлакши начин ушуњали у тврђаву, ступивши као војници у војску Уније, и без сумње још су двојица примили своје плате, па су за тим отпратени у фронт. Четврто имају »ван« тврђаве помоћника, чији нам је број непознат. Пето, Виклов има нешто важно да саопшти, што се не усуђује учинити овим путем, већ ће за то »нешто друго измислити«. Тако стоји ствар. Хоћемо ли да ухватимо Виклова за јаку, и да га принудимо на признање? Или треба да ухватимо личност, која односи писма из штале, и да је нагонимо да исприча тајну? Или треба да мирно чекамо, док што год више не дознамо?«

»Одлучисмо се на последње. Узели смо, да нисмо још приморани употребити крајња средства, пошто завереници хоће да чекају, док се не удале две чете пешака. Стерн доби од нас неограничено овлашћење, и ми му наложисмо, да све са своје стране учини, те да пронађе онај Викловљев »други начин« споразумевања. Знали смо да се лађамо дрске ствари, и због овога требало је све употребити, да шпијуни што је могућу дуже не постану неповерљиви и да не посумњају. Стерн доби заповест, да оде у шталу, и да, ако тамо није влажно, остави на своје место Викловљево писмо, те да га завереници нађу.

Ноћ прође без ичега значајног. Време беше хладно, мрачно, падаше киша са снегом, за тим дуну и хладан ветар. Ипак за то неколико пута преко ноћ устајао сам из топле постеље, обилазећи тврђаву да се уверим је ли све у реду и јесу ли страже на своме месту. Нашао сам све исправно. Шапутање о тајанственим опасностима, које се свуда распростирало, налазило је још извесне потврде у удвојеним стражама. У јутру

сретох Веба, који и покрај ветра хитро иђаше напред. Од њега сам сазнао, да је и он неколико пута обилазио страже и тврђаву ради уверења је ли све у реду.

(Наставиће се).

СКРЕЋЕ СЕ ПАЖЊА.

Душко Бркић, земљ. из Северова, среза ариљског, који има да по пресуди судској издржи једну годину полиц. надзора, отумарао је незнано куда. Њему је 20 гонина, висок, добро развијен, црномањаст, бркова малих, очију граорастих, брија се; од одела има на себи кошуљу и гаће од сељачког платна, гуњ и зубун од црног сукна, на глави капу шајкачу, и на ногама чарапе и опанке сељачке. Начелство окр. ужичког актом Бр. 13654., моли све власти да именованог у своме кругу потраже, па нађеног подвргну издржању надзора и о томе њега да извести. Акт Управе гр. Београда Бр. 21370.

Јовану Марковићу, свирачу — циганину из Пријана бив. осуђенику нишког казн. завода, који је на условном отпусту био, смањена је осуда општим помиловањем од 23. јула т. год. са четири године робије и он је од истог дана постао слободан. Ну пошто он има по пресуди да издржи и пет година полицијског надзора, а не зна му се место становања, — начелник ср. нишавског актом Бр. 8826. моли све полицијске власти да га потраже и издржавању надзора подвргну. (Акт упр. гр. Беогр. Бр. 20517.)

Украђен пасош, Радосав Свиненовић из села Врбаце, среза тимочког округа тимочког, још 1898 год. добио је пасош ради одласка у Румунију. — Радосав је овај пасош заменио са другим код нашег посланства у Букурешту. Приликом његовог — Радослављевог поласка преко Бугарске за Србију њему је тај пасош одузео комесар видинске полиције и кад је Радосав сутра дан од комесара тражио свој пасош комесар му је одговорио: да су му пасош однела нека три Црногорца и тако је поменути Радосав амо дошао без пасоша. Начелство окр. тимочког актом Бр. 8084 моли све полицијске власти да обраде пажњу на лица, која се овим пасошом послуже при прелазу у земљу или иначе ако се легитимизу, па то лице да придржи под присмотром а њега да извести. (Акт упр. града Београда Бр. 19.769.)

Т Р А Ж Е С Е

Магдалена, ћер Стојимира Петровића из Рупња, која је у последње време била у служби код г. Јована Кучера у Нишу, у кући Др. Грујића у месецу мају ове године отумарала је негде и до данас се није вратила кући. Магдалени је 16—17 година, стаса омалена, у лицу плава и лепушкаста, косе плаве, очију црних, у оделу варошком. Фамилија мисли да није преварена и негде одведена. Начелник ср. власотиначког актом Бр. 12070., моли све полиц. власти да Магдалену потраже у своме кругу, па о проналаску да га извести и њему је упуте. Акт Управе гр. Београда Бр. 20095.

Драгомир Цвејић, из Добрића, окр. подринског, осуђеник беогр. казног завода, побегао је 28. о. м. из болнице за душевне болести. Управа казн. завода актом Бр. 4731. моли све полиц. власти да га потраже и нађеног стражарно њој упуте. (Акт управе гр. Беогр. Бр. 20412.)

П О Т Е Р А

Живана, жена Арсе Милића, тежака из Албана, окр. топличког 10 т. мес. одбегла је од свог мужа. На себи је однела и то: белу сукњу, црно јелече, белу шамију а на ногама ципеле. Поред тога однела је са собом 20 динара, 3 кошуље, 3 пара чарапа. Од дана бегства, па до данас фамилија њена не престано је за њом трагала па је није могла наћи. Она је стаса средњег, пуна, плава, образа и очију обичних. Начелство окр. топличког актом Бр. 7101 моли све полицијске власти да Жи-

вану потраже па нађену њему спроведу. (Акт упр. града Београда Бр. 19656).

Ноћу између 4. и 5. ов. мес. непознати зликовци разбили су касу Станислава Урошевића, трг. из Бруса и из исте украли новац у разној монети 2600 дин. и хартије у вредности 5000 дин. као признанице, облигације, тапије, квите и др. Начелник ср. копаоничког депешом од 5. ов. мес. Бр. 7639., моли све полиц. власти да зликовце у своме кругу потраже па их стражарно амо упуте. Исти се могу спровести и Управи гр. Београда с позивом на Бр. 20935.

Накнадно ср. начел. од 8. тек. мес. Бр. 7739., јавља да су папири нађени, али новац и кључеви резервни од касе Бр. 172 нису нађени.

Ђура Бабић, родом из Босне, 3. ов. мес. убио је Марију Бабићку из Стублина ср. посавског, па је по извршеном убиству негде побегао. Ђури је око 25 година, повисок, крупан, у опште смеђ, обичних смеђих бркова, брија се но оставља мале заласке, погнуто иде и у раскораг; у оделу је сељачком. Начелник ср. посавског депешом под Бр. 10718., моли све полициске власти да Ђуру потраже и нађеног њему под јаком стражом спроведу. Исти се може спровести и Управи града Београда с позивом на Бр. 20971.

Живојин Настић из Близуња 28. пр. мес. одвео је незнано где Аницу ж. Петра Милосављевића из Радуже код кога је Живојин служио, и однео 50 динара Петрових. Живојину је 30 година, омален, косе смеђе с преда велике, у гаћама и кошуљи, бео шешир, на ногама опанке. Аници је 40 година, стаса средњег, од одела носи сукњу и кошуљу, на глави обрадач и конђа, на ногама опанци. Начелство округа ваљевског актом Бр. 13373., моли све власти, да именоване потраже и пронађене њему стражарно спроведу. Акт Управе гр. Београда Бр. 21019.

Решењем првостепеног пожарев. суда од 24. авг. ов. г. Бр. 35277., стављени су под поротни суд и у притвор Добросав К. Стојадиновић, Лука Михаиловић и Стојан Илић, бивши жандарми коњички при канцеларији среза млавског, зато, што су ноћу 8. и 9. јула 1898. г. на петровачком вашару на разбојнички начин отели Јовану Јоновићу, тежаку из Бусура 250 динара и том приликом лако га повредили. — Оптуженом Стојану Илићу решење није саопштено нити је лишен слободе зато што је отумарао незнано куда. Стојан је високог раста, широких плећа, црномањаст, са танким малим брковима, великим носом, има му 30 година, одело жандармског коњаника. Пожаревачки првостепени суд актом Бр. 35277., моли све полициске власти да га потраже у своме кругу и пронађеног њему стражарно спроведу. Исти се може спровести и Управи гр. Београда с позивом на Бр. 21020.

Пет непознатих зликоваца напали су 7. тек. мес. преко ноћ на разбојнички начин на кућу Станоја Буртановића из Вел. Врбце у окр. крајинског, Станоја и његову жену лако су повредили и од запомагања Станојевог разбегли су се без да су шта однели. Од ових зликоваца један је пун и висок, у црном оделу, а остала четворица средњег раста у црним сукненим гаћама и капутима. Начелство округа крајинског од 9. ов. мес. Бр. 7745., моли све полиц. власти, да у кругу своме потраже зликовце и нађене њему стражарно упуте. Акт Упр. гр. Београда Бр. 21333.

УХВАЋЕН

Лука Јовановић „Челебија“ ухваћен је по слици изнетој у прошлости броју „Полицијског Гласника.“

ИЗЈАВЕ, ПОРУКЕ и ОДГОВОРИ УРЕДНИШТВА

Због ономадањег празника нисмо могли испунити наше обећање да у овој недељи дамо два броја једновремено, зато ћемо то учинити идуће недеље.

Причу „Под Утицајем другог“ изоставили смо и из овог броја због нагомиланог материјала.